

PORTUGÁLOK VENDÉGJÁTÉKA SZEGEDEN

/ Illusztráció Takács Géza tanulmányához /

Az indulat szól belőlem.

Nézzük a tényállást: portugál irodalmi szinpad vendégjátéka az Aud. Max.-ban. Mindannyian nagy érdeklődéssel vártuk előzetes értesüléseink alapján. Az egyöntetű vélemény az volt, hogy mind a wroclawi, mind a budapesti amatőr színjátszó fesztivál egyik leg-színvonalasabb együttesét láthatjuk majd Szegeden.

A tájékoztatóban ezt olvashattuk:

"...Produkciónkat a portugál forradalmi események idején hozták létre és mutatták be... A "Vacsora" a fasizmuson belüli alapvető rugók és erőviszonyok kegyetlen keresztmetszete és analízise. ...A ... játéknak kell, hogy megoldása legyen, és a közönségnek önmagának kell továbbgondolnia ezt."

Ezt SZERETTÉK VOLNA tehát megvalósítani portugál vendégeink. A baj ott kezdődik, hogy nem sikerült nekik. Az előadás ugyanis távolról sem analízise a fasizmuson belüli erőviszonyoknak /legjobb esetben keresztmetszete, de a főnti szóhasználatban még az sem/, s a társadalmi valóság ábrázolása sem nevezhető hitelesnek. Azon egyszerű oknál fogva, hogy a darab nem jó.

Mi iratja le velem ilyen egyértelműen e szavakat? Az, hogy a darab nem teljesíti feladatát. Nem teljesíti, hiszen nem a kapitalizmus /fasizmus/ sajátos ellentmondásaira világít rá, hanem az igaz ügy és hamis ügy, vagyis a mindenkori elnyomó és elnyomott általános problémáját érinti. A baj itt csupán az, hogy az általánoshoz nem általánosítás során jut el, s mégcsak jelképei sem képviselik az ábrázolni kívánt valóságot, hanem a szimplifikálásból következnek. Az általános nem egy folyamat eredménye, hanem a banálissá egyszerűsödött, didaktikussá vált játék szükségszerű első szintű velejárója.

Mindettől függetlenül azonban még láthattunk volna jó előadást, ha a színészi játék és a rendezés erényei el tudták volna feled-

tetni a darab hibáit.

De sajnos ez sem történt meg. A színészek játéka ugyanis a darabban előforduló rettentően tragikus jelenetekben /a túlzott szélsőségek elsődleges megjelenítéséből adódóan/ egyszerűen nevetséges volt. Természetesen ez színészvezetési kérdés is nagyrészt, s mint ilyen, a rendező munkájának értékeléséhez tartozik.

Itt azonban álljunk meg egy pillanatra.

Minden negativum ellenére az előadás megajándékozott egy olyan élménnyel, mely az egész játék színvonalát az átlagosra emeli: arra a "bizonyos" piros labdás jelenetre gondolok, mely messze kimagaslott a többi közül. Más helyen sajnos már nem találhattunk ehhez hasonló eredeti megoldásokat, sőt a zárójelenet eseménysora egyenesen a plagizálás jogos gyanuját vetette föl bennem. /A tavaly Wroclawban jártak gondoljanak csak az argentin irodalmi szinpadra!/
 Az egész előadásra a koronát a zárójelenet dramaturgiai tévedése tette föl, melynek következtében elmaradt a taps.

Mi is történt?

A várakozásnak megfelelően a szereplők mozdulatlanúságba dermednek, ezzel lehetőséget adva a közönségnek, hogy továbbgondolja az eseménysort. Ez a darab vége. Ám itt mégsem fejeződik be a játék, mert a szereplők még legöngyölitik a terepet, ami - bár "nagyszerűen" keretbe foglalja az előadást - homlokegyenest ellenkezik az alapkoncepcióval.

Akik úgy gondolják, hogy itt vége szakadt mondandóknak, azok nagyot tévedtek. Ugyanis a lényeg csak most következik: annak a magatartásnak regisztrálása, ahogy egyrészt mi, szegedi diákok reagáltunk az előadásra, másrészt portugál vendégeink a mi kérdéseinkre.

A játékot beszélgetés követte, melyen mintegy száz főnyi nézősereg vett részt.

Portugál barátainknak két fő kérdésük volt hozzánk:

- Mi volt a taps elmaradásának oka?
- Mit értettünk meg az előadásból?

Az első kérdésre adandó válaszoknak két fő iránya lehetett:

- 1./ Vagy a darabban van a hiba.
- 2./ Vagy tudjuk az okot, amiért nem tapsoltunk.

Nos, jelen esetben az utóbbi történt. Kivétel nélkül. Szó sze-

rint idézek a válaszokból:

"Ugy éreztem, hogy nincs vége, s ezért magamban folytattam. Így pedig nem lehet tapsolni."

"Annyira földobott - ezért nem tapsoltam."

"Olyan szép volt, hogy megdöbbenett..."

"A szegedi közönség jól nevelt közönség, tudja mikor nem kell tapsolni."

És hogyan válaszoltunk a másokik kérdésre?

Tömören: mindenki mindent nagyszerűen értett. A színészek "olyan ételéssel játszottak, mintha nem is színészek lennének", s így egyáltalán nem voltak nyelvi akadályok, mindenki el tudta képzelni "be tudta helyettesíteni" a szituációnak megfelelő szövegeket...

Természetesen mi is érdeklődtünk. Most nem térek ki a vendégeink megítélése szempontjából lényegtelen kérdésekre. Amit viszont rendkívül fontosnak tartok, azok az országuk jelen állapotára vonatkozó portugál válaszok, melyek alapján egyértelműen beigazolódtott, hogy vendégeink ugyanolyan leegyszerűsítve látják a világot, mint ahogy azt előadásukban is bemutatták.

Jószándékukhoz tehát nem férhet kétség. A hibák korlátaikból adódtak. Következésképpen "urakról" /messieurs/ és "szegény munkásokról" /pauvre ouvriers/ beszéltek. Ha előadásukat nem látom, azt gondolom, hülyének tartanak minket, föltételezve "beveszik ezek még a klasszikus kapitalizmus terminológiáit is".

S ebben igazuk lett volna. Tulajdonképpen ez is történt, a különbség csupán az volt, hogy mindkét fél komolyan gondolta a beszélgetést. Senkinek sem tűnt föl az a kiáltó ellentmondás, amit éppen a portugálok vezetője fogalmazott meg: hazánk helyzete igen bonyolult.

Erről van szó.

Ez a helyzet azonban nem a valóság ábrázolására, hanem a szimplifikálás utólagos megideológizálására sarkallta vendégeinket, azzal az indokkal: "a tömegekhez is kívánunk szólni".

Mindez azonban nagy tévedés.

Ugyanis kockát luftballonná fújni /ráadásul rossz tüdejű emberekkel/ azzal a céllal, hogy végülis golyó legyen belőle - enyhén szólva kérdéses.

Egy reményem maradt csupán: hátha a csöndben lévőök mást gondoltak, mint a hozzászólók. De ebben az elképzelésemben is csalódnom kellett: a beszélgetést követő dübörgő taps, melyben mind kedves vendégeink, mind mi, magyar diákok teljes odaadással vetünk részt, bebizonyította, hogy kölcsönösen jól éreztük magunkat, jót beszélgettünk, és legteljesebb mértékben elégedettek vagyunk egymással.

Egyszóval: kellemes este volt.

HADAS MIKLÓS

